

Dinnyési kaláka

Hagyományok, hírek Dinnyésről, a világ közepéről – 2008 őszi

„Kaláka: falusi dolgozók önkéntes, segítő szándékú alkalmi összeállása egyes munkák közös, ingyenes elvégzésére.”
(A magyar nyelv értelmező szótára)

Őszi népszokások

Az őszi az elmúlás kezdete. Elmult a természet virágkora, a termés megérett. A betakarítások és a számadás időszakát éljük. Itt az ideje, hogy felkészüljünk a télre. A termésnek a kamrában, a pincében, a veremben a helye. Az évszak ünnepei, jeles napjai ehhez kapcsolódnak.

Szeptember 8. *Kisasszony napja* a dióverés és egyben az őszi vetés kezdete is. Ez a nap magában hordozza az őszi időszak lényegét, az ember számára közvetített jelképes tartalmat is. Be kell takarítani a termést, össze kell szedni a magot, hiszen jön a tél, a halál, de jön a feltámadás, a remény is. Tehát erre is készülnünk kell.

Október 15. Teréz napja. Hagyományosan *Teréz hete* a szüret ideje. November 11. *Szent Márton napja*, a gazdasági év záró napja. Ekkor zárják le a boros gazdák a hordókat.

Az őszi a számadás időszaka is. A pásztorok behajtják az állatokat a legelőkről, és elszámolnak a gazdáknak a jószággal. Ehhez kapcsolódó legjelentősebb pásztorünnepeink, Szent Mihály (szeptember 29.), a *behajtás napja*, a pász-

torok elszámoltatásának napja, és *Szent Vendel napja* (október 20.) Szent Vendel a pásztorok védőszentje.

Az őszi az esztendő estéje. Szeptember 21. *őszi nap-éj egyenlőség*. E naptól az éjszákák hosszabbak, mint a napok. A sötétség egyre jobban elhatalmasodik. A sötétség, az elmúlás gondolata arra irányítja figyelmünket, hogy gondoljunk azokra, akik már nem lehetnek velünk.

November 1. *Mindenszentek*, november 2. *Halottak napja*. Az év során az utolsó idő, amikor virágot tehetünk kedves halottaink sírjára. Virágba borulnak a temetők, mécsesek gyúlnak, fényük reménységet sugároz az embernek. Lesz még a világosság, eljön még a feltámadás ideje.

Ha az egyre növekvő sötétség a lelkünkre borulna bizony nagy bajban lennénk. Jól tudták ezt a régiek, és tudták ennek az ellenszerét is. Ez pedig a közösség ereje, az együtt töltött vidám órák erőt adnak, lelket öntenek belénk.

A régiség embere minden alkalmat megragadott arra, hogy közösségben legyen. Kalákában végezték az őszi mun-

kákat is. A nagyobb munkákra mindig összejöttek a rokonok, barátok, szomszédok, és együtt jókedvűen végezték a munkát. (Ma ez törvénysértő cselekedetnek minősül.)

A közösen végzett munka aztán gyakran bállal vagy egyéb vidám szórakozással zárult. Nem véletlen, hogy ekkor van a *kisfarsang* is, melynek Szent Mihály napja a kezdete, és Katalin napjával zárul. Ez a bálok időszaka.

Kezdődik a szüreti bállal, majd következik november 19. *Erzsébet*, és november 25. *Katalin*, hogy csak a legjelentősebbeket említsem.

De nem csak a felnőttek szórakoztak, a gyermekeknek is kijutott a vidámságból. A betakarított termésekből kiváló játékokat lehetett készíteni. Készítettek töklámpást, csutkababát, mindenféle állatkát, kóréhegedűt és ki tudja még milyen csuda játékokat, amit ma a boltokban ugyan hiába keresnénk.

BERTA JÓZSEF

Kitüntettünk

Különleges pillanat, és ünneplésre ad okot, amikor egy közösség tagja, aki munkájában kimagasló szinten teljesít, hivatalos elismerésben részesül.

Dinnyés is büszke lehet arra a tagjára, aki a nyár folyamán munkája elismeréseként magasrangú kitüntetést kapott.

Sipos Tamás augusztus 20-án, Budapesten a Szépművészeti Múzeumban vehette át a

Népművészet Ifjú Mestere címet. Tamás faragta (többek között) Fenyvesi László portájának kapuját, az Óvi kapuját és azt a gyönyörű székelykaput is, ami Kozma doktor úr Lóránt Péter utcai háza előtt áll.

Gratulálunk kitüntettünknek! További munkájához sok sikert és örömet kívánunk!

BERTA JÓZSEF

Internet — „Nagyi, ezt Te is értheted!”

Kora reggel, kávéval a kezemben, álmosan botorkálok az íróasztalhoz. Leülök, majd automatikus mozdulatokkal életre keltem a számítógémemet. Hamarosan azon kapom magamat, hogy már megnéztem a leveleimet, amelyeket már nem a postástól várok, mert egy gombnyomással a világ bármely tájáról fogadhatok leveleket; csevegek régen látott barátaimmal, anélkül, hogy mellett ülnének; és már meg is rendeltem kedvenc íróim legújabb könyvét.

Mi sem természetesebb. Nekünk. Azoknak, akiknek a munkájukhoz, tanulmányaikhoz nélkülözhetetlen, hogy használják a számítógépet, böngésszenek a Világhálón.

Nagyi, Te ezt úgysem érted! – intézhetnénk el ennyivel azt a generációt, akiknek nem ilyen természetes a számítógép kezelés, az internethasz-

nálat. Magyarországon az ötven év felettiek csupán 8 százaléka használja a Világhálót, annak ellenére, hogy az élet számos területén nyújthatna segítséget: szerepet játszhat a munkaerőpiacon való megmaradásban, az elmagányosodás csökkentésében, valamint mindenki számára gyors és olcsó tájékozódási lehetőséget nyújt.

A neten érdeklődésünk szerinti témákról olvashatunk, zenét hallgathatunk, fórumok tagjai lehetünk, levelezhetünk, telefonálhatunk. Az internet világa kimeríthetetlen lehetőségeket nyújt számunkra, csupán meg kell tanulni élni vele.

Segítsük szüleinket, nagyszüleinket abban, hogy beilleszkedjenek az információs társadalomba!

BALOM ZSANETT

Alapfokú számítógép-kezelői és internetes tanfolyam indul!

A részletekről érdeklődni ill. jelentkezni Balom Zsanettnél lehet személyesen vagy a 06 (30) 438-3635-as telefonszámon.

303 éve, 1705. szeptember 12. és október 3. között, a Rákóczi-szabadságharc idején tartották a kuruc rendek az első országgyűlést a Nógrád vármegyei Szécsény mellett. 36 főrend és 25 vármegye mintegy ezer küldötte gyűlt össze, s verte fel sátrait a szabad ég alatt. Ekkor, szeptember 17-én választották meg a rendek vezérlő fejedelmükké (*dux*) **II. Rákóczi Ferenc** nagyságos fejedelmet, mellé pedig egy 25 tagú tanácsadó testületet.

Óvodaiskola Dinnyésen

Az elmúlt években kis településünk örvendetes fejlődésnek indult. Gombamód szaporodnak az új házak. Egyre több embernek tetszik meg ez a békés, családias hangulatú kis „falu”. Ezzel egyidőben szerencsére nem csökken, hanem gyarapodik a gyermekek létszáma az óvodában. Néhány szülővel beszélgetve felmerült az igény: hogyan lehetne Dinnyésen újból iskola? Ha lesz, milyen legyen? Mik is azok az elvárások, amelyek a mai iskolával szemben támaszthatók, vagyis *milyen iskola kell a gyerekeknek?* Ezekre a kérdésekre már régóta keressük a válaszokat, most néhány gondolat, idézet amelyek segítségül lehetnek számunkra.

Vekerdy Tamás: „*Olyan iskolára van szükség, ahol a gyerekek természetes érdeklődését nem folytatják el, ahol nem veszik el hitüket, hogy a világ és az ember megismerésre érdemes.*”

Szent-Györgyi Albert: „*Az iskola arra való, hogy az ember megtanuljon tanulni, hogy felbredjen a tudás vágya, megismerje a jól végzett munka örömét, megízlelje az alkotás izgalmát, megtanulja szeretni amit csinál, és megtalálja azt a munkát, amit szeretni fog.*”

„*A fej nem arra való, hogy ismeretekkel tömjük tele, hanem arra való, hogy gondolkodjunk vele.*”

Müller Péter: „*A tanulás, a gimnázium és az egyetem nem oda vezetett bennünket, ahová azt a mi »egyszerű« nagyszüleink megálmodták. Az iskolákban – ritka kivételektől eltekintve –*

nem minőséget oktattak, hanem mennyiséget. Nem arra tanítottak, hogyan légy bátrabb, hűségesebb, becsületesebb, igazabb, derekasabb, megbízhatóbb, erősebb, boldogabb, derűsebb, tisztességesebb ember – hanem mennyiségi »ismereteket« töltöttek a fejekbe. Könyvtudást. A tantárgyak között az emberi lét magasabb és örök céljai elsikkadtak. Nem élni tanítottak, hanem érvényesülni.

Az iskolák és az egyetemek nem óvták meg az emberiséget attól, hogy egészen mélyre sülyedjen: öljön, háborúzzon, raboljon, kapzsi legyen, mohó, önző, gátlástalan, törtető, gyáva, gyűlölködő, rosszindulatú, aljas...

Kiderült, hogy az a fajta tudás, amit oktattak, nem nemesített. Új jelszó jött divatba: »A tudás – hatalom!«

Nemesítés helyett hatalom.”

Úgy gondoljuk, hogy a jövő útja egy olyan korszerű intézményt létrehozni, amely megfelel a XXI. század kihívásainak, annak a reformnak, amelyet már évek óta sürgetnek a nevelés–oktatás terén. A nevelési reform tehát lényegi kérdés, ha azt szeretnénk, hogy a ma és holnap gyermekei egy békésebb, igazságosabb, egyáltalán élhetőbb világban éljenek.

Olyan nevelésre van szükségünk, amely arra tanítja a gyermekeket, hogy

– a jó paphoz hasonlóan holtig tanuljanak,
– megértőek legyenek másokkal és önmagukkal,
– kreatívak, szorgalmasak, vállalkozó szelleműek legyenek,

– empátiával forduljanak az egész emberiség felé.

Az ismeretanyag olyan mértékben megnőtt a Földön, hogy senki sem tudja, hogy mit kell mindenkinek tudnia és mit nem, mi alapismeret és mi nem. Ezért az iskoláknak egyre inkább készségeket kell kialakítani és képességeket célszerű fejleszteni; helyet, érzékenységet formálni az agyban, hogy a senki által pontosan nem ismert jövőt el és be tudja fogadni majd a gyerek, és alkalmazkodni tudjon az új környezethez.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium „*Tudást mindenkinek!*” cselekvési tervében a következőképpen fogalmazza ezt meg:

„...Az elmúlt évtizedekben több reform is indult, de egyiket sem sikerült befejezni.”

3. pont: „*Az iskolai sikeresség előfeltétele a tanuláshoz szükséges alapkészségek megbízható elsajátítása. Központi szerepet kell kapnia a képességfejlesztésnek, a tanulók kulturális és egyéni sajátosságaihoz igazodó differenciált, változatos, a tipikus életkori fejlettségre tekintettel lévő oktatási eljárások alkalmazásának.*”

30. pont: „*Az óvodából iskolába való átmenet megkönnyítése, a biztos alapkészségek elsajátítása érdekében szükséges közös igazgatású, egységes szakmai programot megvalósító óvodák és iskolák létrehozása.*”

Ezek a gondolatok és még sok-sok könyv, tanulmány elolvasása, előadás meghallgatása után útkeresésünk egy

Kemenceépítés

Nagyszüleim idejében még minden portán találhatunk kemencét, melyben hagyományos módon süttötték a család számára a mindennapi kenyeret. Az én gyerekkoromban már csak néhány asszonyt lehetett látni a buszon, veknikosárral a kezében vitte a pékhez sütni az általa dagasztott tésztát. Aztán már mindenki boltban vette az állományjavítóval és ízkozóval dúsított „csodaszép” kenyeret.

Napjainkban reneszánszát éli az otthoni kenyérsütés. Sokan vettek kenyérsütő gépet, de egyre többen szeretnének kemencében sütni kenyeret.

Én az udvaromon építettem egy kemencét, melynek készítését szeretném az olvasóknak bemutatni.

Az első lépés, hogy megfelelő alapot alakítsunk ki, hiszen a kemencénk komoly súllyal bír. Az alap lehet hagyományosan döngölt föld vagy újabban beton. Erre építjük a kemencepadkát, melynek falát téglából építjük 25–30 cm vastagságúra. A padkának azt a részét, ahova a kemence boltozata kerül, feltöltjük tetőcserép-, majd üvegtörmelékkel, öklömnymi kövekkel (lehetőleg vulkánikus eredetű), végül

sárgafölddel, melyet jól ledöngölünk. Az üvegtörmelék a hőszigetelés, a kő a hőtartás miatt kell. A sárgaföldet nagyon tömörre és simára kell ledöngölni, hiszen majd ezen sülnék a kenyerek. A kemence boltozatát építhetjük felezett, kisméretű téglából, vagy készíthetjük vesszővázra, esetleg karóvázra tapasztott sárgafölddel is. Ezután következik a kémény megépítése. Végül az egész kemencét sárgafölddel szép simára betapasztjuk, majd lemeszeljük.

Ha a kemencénk elkészült, fontos, hogy egy tőt ácsoljunk fölé, mert bár a sárgaföld nagyon keményen tart, az eső ki tudja mosni, és akár egy év alatt is komoly kárt tehet a kemencénkben.

Az elkészült kemencében lángost, húsételeket és süteményeket is kiválóan lehet sütni. Még ma is számban érzem a nagymama kemencéjében sült rétes ízét. Bízom benne, hogy egyre többen kedvet kapnak egy ilyen szép építmény elkészítéséhez.

BERTA JÓZSEF

gyermekre szabott, a helyi sajátosságokhoz igazodó pedagógiai módszer kialakítására irányult: milyen szerkezeti felépítés és program képes biztosítani az óvoda és kisiskolás gyermek harmonikus személyiségfejlődését. Így jutottunk el az **óvodaiskola** gondolatához.

Az óvodaiskolai program a kiscsoporttól az általános iskola 4. osztályáig vállalja fel a pedagógiai munkát. Igazi elszakadást a befogadó iskolába való átkerülés jelent, amely már abban az életkorban történik, amikor a gyermeki lélek fejlődésében törést nem jelent.

Egyre többen vagyunk, akik tudjuk, érezzük, hogy milyen fontos, hogy a gyerekek legalább alsó tagozatban a szülőhelyükön maradhassanak. Egyik

nagy előnyük, hogy a kistelepülések pedagógusai születésüktől kezdve ismerik a gyerekeket, családjukat, ismerősként fogadják őket az első osztályban.

Mit adhat mindezentúl egy ilyen intézmény a faluközösségnek? Az óvoda helyi nevelési programjában megfogalmazott kiemelt nevelési területek – környezeti nevelés, hagyományörzés – az iskolában tartalmában és minőségében tovább bővíthetnek, mélyülhetnek; gyermekeink nagyobb eséllyel válhatnak a természetért felelős, a magyar kultúrát és hagyományt szerető és tisztelő felnőttekké.

Végül, de nem utolsósorban: minél tovább marad együtt egy gyermekközösség – minél több közös kiránduláson, táncház-

ban, farsangon, falukarácsonyon együtt töltött élményben lesz részük –, annál tartalmasabbá válnak a gyerek-gyerek, szülő-szülő közötti kapcsolatok. Erősödik kötődésük a településhez, lakóhelyükhöz, ahol az emberekre még jellemző az egymásra figyelés, a segítségadás, az összefogás.

Várhatóan ez az összetertás, összefogás pozitív hatással lesz a faluközösségre. Nagy valószínűséggel ezek a gyerekek később is keresni fogják a találkozások, együttlétek lehetőségeit, s aktív tagjaivá válnak településünknek. S úgy, mint régen, apáról fiúra szállva folytathatják a szüleik, nagyszüleik által teremtett értékek őrzését, ápolását.

FEKETE GYÖRGYNÉ, ILDIKÓ

Településünk védelméért!

A közelmúltban, különösen a lomtalanítás időszakában, tapasztalhatóvá vált az úgynevezett „megélhetési bűnözés” eredménye.

Településünkön egyre nagyobb számban jártak tolvajok, többnyire településünkön átutazóban levő személyek, akik kihasználva a terület adta sajátosságokat, észrevétlenül surrantak be lakásainkba, portáinkra és vitték magukkal értékeinket.

Sajnálatos módon észre kellett vennünk azt is, hogy környezetünkben felütötte fejét az értelmetlen rongálás. Több esetben tették tönkre vandálok a játszótereket, padokat, rongálták meg a Kastély épületét, parkjaink fáit.

Tudomásul kell vennünk, hogy a Gárdonyi Rendőrkapitányság területének egyik ha-

tártelepülése vagyunk, ahová ritkán jut rendőri védelem.

Mindezek ismeretében el kell gondolkodnunk azon, hogy településünket saját magunknak kell megvédenünk, illetve saját erőnkkel segítenünk kell a rendőrség, igazságszolgáltatás munkáját. Egyre többen gondolunk arra, hogy fel kell állítanunk saját önvédelmi csoportunkat, *Faluvédő Egyletünket!*

Ezúton kérünk mindenkit, aki munkájával segíteni tudná ennek a csoportnak létrejöttét, működését, jelentkezzen Kárpáti Gábornál (20/226-4155) vagy nálam.

Településünk biztonsága, értékeink megóvása közös cél kell legyen, amelyért érdemes időt és energiát áldoznunk!

KÁROLY JÓZSEF
06 (70) 361-8492

Íjászat

Várjuk azoknak a jelentkezését, akik szeretnék megtanulni gyakorolni a tradicionális íjászatot. Szívesen látunk minden érdeklődőt 10 éves kortól 99 éves korig. Eszközöket az első időkben mi biztosítunk. Jelentkezni lehet:

KÁROLY JÓZSEF
06 (70) 361-8492

Anyakönyvi hírek

Köves Máttyás június 22-én, Puskás Petra Dominika augusztus 2-án, Lika Jázmin augusztus 20-án, Rideg Botond augusztus 27-én, Lakatos Dávid szeptember 6-án, Pap Dániel pedig szeptember 11-én született meg.

Szeretettel kívánunk a babának és boldog, büszke szüleiknek jó egészséget!

* * *

Június 23-án, 84 éves korában elhunyt Micheller György.

Július 19-én elhunyt Kalesztorfer József; 82 évet élt.

Veszeli Pál július 22-én hunyt el; élt 58 évet.

Repka Itsvánné augusztus 16-án, 71 évesen hunyt el.

†

Gyászolóiknak megnyugvást kívánunk!

* * *

Szeretettel köszöntöm férjemet születésnapján, további nagyon jó egészséget kívánok! Közelgő 35. házassági évfordulónk alkalmából pedig sok boldogságot!

MICHELLER PÁLNÉ

Könyvgyűjtés

A dinnyési Örtüzek a Magyarságért Alapítvány és a Gárdonyi Polgári Körök könyvgyűjtést rendez egy Kárpátalján lévő magyar település, Mezőkaszony könyvtárának létrehozására.

Kérjük Önöket, hogy otthon feleslegessé vált, de jó állapotú és tartalmilag értékes könyveik felajánlásával támogassák a helyi református lelkész, Radvánszky Ferenc álmának megvalósulását. A felajánlott könyveket a településrészi (dinnyési ill. gárdonyi) *könyvtárakban* vagy a *dinnyési postán* lehet leadni továbbá a gyűjtésben segít Micheller Pálné Vera is. A könyvek kiszállításáról az Alapítvány gondoskodik. További információkat Lázár Tibortól kérhetnek a 30/939-3397-es telefonszámon.

Kurultaj — magyar-madjar találkozó

A Kurultaj magyar–madjar törzsi találkozó, ahol kazakisztáni rokon népünk képviselőivel találkozhattunk augusztus 8–10-ig Bösztör-pusztán. Mottója: „Magyarnak lenni: büszke gyönyörűség!”

Alapítványunk is részt vett rajta egy tizen-nyolc fős csapattal: Berta József és felesége, Ági, Feketéné Ildi, Fenyvesi László és felesége, Ági, Tóth Attila és felesége, Gyöngyi, Kárpáti Gábor és legidősebb fia, Hunor, Vidáné Kriszti és két fia, Gábor és Barnabás, továbbá Fenyvesi Tamás, Attila, Zsuzska, Ernő, Szabó Zsófi és Rigler Ádám.

A több mint száz jurtaból csak négy igazi nemezátor volt, ebből kettő a mienk. (A többi ponyva borította.) Az egyik sátor Berta Józsefé volt, a másikat, amit Csodaszarvas, Táltos-paripa és Turul madár díszített, kalákában nemezeltünk, faragtunk Dinnyésen – épphogy elkészült a Kurultajra. Sátrainkat az abai hagyományőrző és művészeti iskola sátrai mellett állítottuk föl.

Gyönyörű érzés volt látni a történelmi élőképet, a 700 íjászt, 150 lovaszt, 100 kürtöst, 400 ostoroszt, 1300 gyalogost és az összes hagyományőrzőt. Rengetegen látogattak el a második ma-

gyar–madjar törzsi találkozóra (az első tavaly volt Kazakisztánban). Szinte mindenki ott volt, aki valamit meg tud mutatni a magyar kultúrából. Népi iparművészekkel, íjkészítővel, fazekasokkal, fafaragókkal, bicskakészítővel, bőrösökkel, ostorosokkal, dobosokkal és még sok jó magyar emberrel találkozhattunk.

A kunszentmiklós melletti Kurultajon a magyarság és a résztvevő rokon népek szellemi és lelki vezetői tanácskoztak a kapcsolatok szorosabbra fűzéséről és a következő feladatokról. Döntés született: két év múlva Magyarországon összehívják a nagy Kurultajt, 24 testvérnép részvételével. A madjar törzs fiatal tagjai Magyarországra jönnek, hogy visszat tanulják a magyar nyelvet és megismerjék a magyar kultúrát, ugyanis őket az 1700-as években a kazak nyelv használatára kényszerítették.

Sokan ajánlották fel ebben segítségüket. Fenyvesi László is meghívott pár torgaji magyart a 2009-es hagyományőrző madarásztáborba.

FENYVESI TAMÁS

Mintha az igazi Földön jártam volna, igazi magyarok között. Az emberek arca simább volt, mosoly, nevetés is akadt bőven. Jó volt ott lenni! A nagy jövés-menés-nézelődés közben sehol durva szó nem hangzott el. Az emberek békések voltak. Mi ilyenek is tudunk lenni? Bár mindig ilyen légkörben élhetnénk, mi, magyarok!

Köszönet mindazoknak, akik ezt a részvételt lehetővé tették, nem is beszélve a különleges „szálláshelyről”, a csodás, vadonatúj jurtaban – rendkívüli élmény volt! A „jurta-avatás” marandó szép emlék – nem feledjük!

APÓ

Dinnyési kaláka

Negyedévente megjelenő ingyenes lap. Kiadja a dinnyési Ortuzek a Magyarságért Alapítvány (www.ortuzek.hu). Felelős kiadó: Kárpáti Gábor Csaba, tel.: (20) 226-4155

Dinnyést érintő közérdekű híreiket, hagyományainkat bemutató írásaikat a kgcs@hun-idea.com e-mail címre vagy a dinnyési postára várjuk.